

Bloeyendael bulletin

juli 2016

Samen verantwoordelijk
Bezoek aan de heemtuin van Malden
Bijenhotels

De nieuwe voorzitter
Excursie eetbare planten
Acties rondom overlast
Kano-overstapplaats
Eieren in de broedhoop

Van de voorzitter

Samen verantwoordelijk

Bloeyendael is een openbaar park waarin iedereen welkom is. Om het karakter van het natuurpark te behouden gelden echter enkele regels, die niet altijd worden gerespecteerd. Zo rijden er regelmatig fietsers en zelfs brommers door het park en honden zijn vaak niet aangelijnd. Dit leidt tot vernieling en verstoring van bijvoorbeeld broedende vogels, maar het is ook hinderlijk voor wandelaars. Sommigen voelen zich zelfs bedreigd.

Vorig najaar hebben we daarom een studiemiddag over verstoring georganiseerd. Daarbij zijn ideeën en ervaringen uitgewisseld met beheerders van tien andere parken en met medewerkers van de gemeente. De afgelopen maanden hebben we aan een plan gewerkt om de overlast in Bloeyendael tegen te gaan. Dit doen we in samenwerking met de gemeente die daar inmiddels ook een prioriteit van heeft gemaakt bij het beheer van de parken. In de loop van dit jaar willen we ons plan realiseren, in dit bulletin kunt u er meer over lezen. Onze

vrijwilligers zullen een actieve rol gaan spelen onder meer door bezoekers te informeren en overlastbezorgers aan te spreken. We willen graag bereiken dat de gebruikers zich medeverantwoordelijk voelen voor Bloeyendael. Hopelijk plukken we hier de vruchten van gedurende de komende jaren!

In de afgelopen maanden hebben we onder meer de reuzenbereklaauw afgestoken omdat deze veel huidirritatie geeft bij aanraking. Verder is de slangenbroedhoop opnieuw opgebouwd en voor het eerst vonden we bewijs dat ringslangen er gebruik van hebben gemaakt! Meer hierover in dit bulletin. Ook besteden we aandacht aan excursies, zowel in als buiten Bloeyendael, en aan onze actie om nieuwe donateurs en vrijwilligers te werven. Heet van de naald is het artikel over de aanleg van een kano-oversteekplaats, die op initiatief van de stichting nog deze maand vlakbij de brug aan de Offerhausweg wordt gerealiseerd.

Tot slot doet het mij plezier mijn opvolgster aan te kondigen: Mirjam Steinbuch is vanaf deze zomer voorzitter van de stichting. U treft een interview aan met Mirjam, die ik veel succes wens met het voorzitterschap. Rest mij u te bedanken voor uw steun en betrokkenheid bij Bloeyendael. Ik zal er nog vaak mijn handen uit de mouwen steken voor het groen!

Ton Rennen

REDACTIE

Jan Heijmans, Paul Brassé

FOTOGRAFIE

Paul Brassé, Jan Heijmans en Bloeyendael archief

VORMGEVING

KM Grafisch Werk, Utrecht

DRUK

Grafidruk, Zaltbommel

Bezoek aan de heemtuin Malden

Zaterdag 28 mei bracht een aantal bestuursleden en vrijwilligers een bezoek aan de heemtuin in Malden, onder Nijmegen. Daar onderhoudt een actieve club van vrijwilligers al bijna 40 jaar dit zeer diverse natuurgebied.

Onze contacten met de heemtuin Malden dateren van oktober vorig jaar, toen de voorzitter Paul Noort een inleiding verzorgde op de studiemiddag over overlast. Op zaterdagochtend wordt er gewerkt in de heemtuin. Tijdens de koffiepauze maken we kennis met enkele vrijwilligers en bestuursleden.

Een belangrijke taak van de vereniging is natuureducatie. Al meer dan 30 jaar verzorgt men natuurlessen voor de basisscholen in de gemeente Heumen. Ook worden er lezingen en excursies aangeboden aan volwassenen. Naast de educatiewerkgroep zijn er nog een vijftal andere werkgroepen.

Na de koffie die we buiten in het zonnetje drinken, leidt Gerrit Jan van Prooij-

en ons rond langs de verschillende elementen van het gebied: de moestuin, de akker en houtwallen, het schrale grasland, de kruidentuin, de heide, het bos en de plaats waar het ven in ere zal worden hersteld. Het systematisch beheer van dit terrein heeft geleid tot een bewonderenswaardige diversiteit aan flora en fauna.

Tijdens de lunch wisselen we uit over de aanpak van overlast, die ook in het dorpse Malden voorkomt. Voordat we de terugreis aanvaarden, laat de imker ons het nieuwe onderkomen voor de bijen zien. Het was een inspirerende en aangename excursie.

www.heemtuinmalden.nl

Paul Brassé

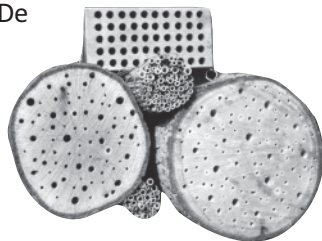
Bijenhotels

Honing- en solitaire bijen hebben het vaak moeilijk met de steeds voortgaande afbraak van ons milieu. Niet alleen pesticiden, maar de verarming van de flora en het ontbreken van natuurlijke nestgelegenheid maken het honingbijen lastig om een gezonde en sterke ontwikkeling door te maken.

Soms is dit voor solitair levende bijen praktisch onmogelijk. Vaak niet eens door ontbreken van de juiste bloemen als voedselbron. Als in het leefgebied de juiste plekken of holten ontbreken, waar een wijfje van de solitaire bij haar nest kan bouwen, kan die bepaalde soort niet overleven. Hun voortplanting is dan immers onmogelijk. De soorten die van nature nestelen in holle stengels, bijvoorbeeld afgebroken riet of in uitgevreten gaten door keverlarven in hout, kunnen wij nestgelegenheid aanbieden in de buurt van een bloemrijke omgeving, zodat die soorten zich wel kunnen voortplanten.

Een houtblok met meerdere boorgaten van verschillende doorsneden (van 3 mm – 9 mm) of een stapel bakstenen ook met boorgaten, wordt bijenhotel genoemd. Voor een deel worden deze al vrij snel door solitaire bijen in gebruik genomen. Binnen een paar jaar kunnen alle gaten in gebruik zijn door bijen van

klein tot groot. De bedrijvigheid van de diverse soorten bij hun nestholten is prachtig en veilig van dichtbij waar te nemen.

Bijenhotels zijn tegenwoordig hot en variëren van eenvoudige huisvlijt-uitvoering tot grote luxe kunstwerken. Maar dit is niet altijd een garantie voor succes. Soms denken mensen dat meer bijenhôtels bij elkaar op een plek veel beter is. Hele wanden vol, zodat de naam bijenwolkenkrabber beter zou passen. Vroeg of laat vindt de grote specht de wolkenkrabber. Binnen een paar dagen is dan al het broed verdwenen en de wijfjes, die slechts een relatief korte tijd leven, blijven zonder nakomelingen! Geen groot bijenhotel was beter voor het behoud van de soort geweest. In de omgeving zijn minder nestplaatsen te vinden door het wijfje, maar de kans, dat van haar broed een zeker deel overleeft, is veel groter. Alleen grof metaal gaas, waar de specht niet door kan, zorgvuldig op enkele decimeters van het hotel aangebracht, kan dit onheil voorkomen!

Theo de Ronde

Workshop: bijenhôtels maken

Onze imker Theo de Ronde heeft het goed voorbereid: niet alleen heeft hij al in het voorjaar voor schijven van boomstammen gezorgd, hij heeft nog voor het begin voor hangwerk gezorgd. Wij cursisten hoeven alleen nog de gaten te boren.

Eerst de theorie

Zaterdag 18 juni is het paviljoen veranderd in een timmerwerkwerkplaats. Maar eerst de theorie. Theo vertelt dat er in Nederland meer dan 300 soorten solitaire bijen en wespen voorkomen. Vrouwtjes die van de bijenhôtels gebruikmaken, leggen een plukje stuifmeel en wat nectar en een eitje, waarna de cel wordt afgesloten. In de daarvóór gelegen cellen wordt deze werkwijze herhaald. De eerste reeks eitjes is bevrucht en daaruit komen straks de vrouwtjes. De laatste paar eitjes zijn onbevrucht. Dat worden de mannetjes, die in het voorjaar als eerste uitvliegen. De laatste cel blijft leeg. Elk soort bijen

heeft zijn favoriete plant(en). De natuur regelt het zo dat de nieuwe bijen uitvliegen wanneer de plant in bloei staat.

Dan het boren

Als solitaire man die al zijn hele leven sociale bijen houdt, lijkt Theo ook over dit soort bijen en wespen een schier onmetelijke kennis te bezitten. Wij, acht cursisten, kunnen daarvan maar een beperkte hoeveelheid verwerken. Dan is het tijd voor de praktijk. Er verschijnt een viertal boormachines en boorsetjes op tafel. Sommigen van ons gaan eerst met lineaal en potlood in de weer om een raster te tekenen waarop de gaten worden geboord, anderen vertrouwen op hun timmermansoog. Het volgende uur janken de machines en hoopt het zaagsel zich op de tafel op. Het resultaat mag er zijn en nemen we mee naar huis. De concurrentie in de wereld van de bijenhôtels met name in Utrecht Oost wordt moordend.

Paul Brassé

De nieuwe voorzitter

Mirjam Steinbuch, een groene bèta

In augustus zal ze het voorzitterschap van de stichting Bloeyendael van Ton Rennen overnemen. Momenteel werkt Mirjam Steinbuch zich in. Veel vrijwilligers zullen haar kennen van de zaterdagse werkzaamheden. In de zomer laat ze zien dat ze zonder bezwaar veel hooi op haar vork kan nemen. Imponerend, maar het is met haar achtergrond niet vreemd. De komende voorzitter beoefent een groot deel van haar leven kracht-sport en was ooit een enthousiaste bok-

ser. Dat leven begon in 1964 in Wageningen. Zoals haar achternaam doet vermoeden stamt haar familie uit Duitsland. Lang geleden vertrok er een Steinbuch naar Nederlandsch Indië en vestigde zich daar. Haar vader overleefde als kind het jappenkamp en kwam kort na de oorlog pardoes op een Nederlandse HBS terecht. Hij studeerde later aan de Landbouwhogeschool, waar hij Mirjam's moeder ontmoette. Na hun studie bleven ze in Wageningen.

In haar kinderjaren was Mirjam vaak te vinden in het bekende arboretum van Wageningen, waar ze onder de indruk was van de vele prachtige bomen en planten. Tuinieren was haar hobby. Ze had zelfs plannen om ook in Wageningen te gaan studeren. Maar dat liep anders, het werd Utrecht en wel farmacie. Ze kon daar haar bèta-affiniteit en behoefte aan praktisch bezig zijn goed kwijt. Ze studeerde af in de farmacologie. Ze was 23 en kende iemand bij een farmaceutisch bedrijf en kon daar aan de slag. Het zou voor een jaartje zijn, maar ook dat liep anders. Mirjam werkt er nog steeds en is inmiddels opgeklimmen tot hoofd van het Klinisch Geneesmiddelenonderzoek van de firma Glaxo-SmithKline in Zeist. Ze heeft daar haar bestemming gevonden, ze praat er met bevlogenheid over. Met trots vertelt ze over haar nauwe betrokkenheid bij de ontwikkeling van uiterst effectieve middelen tegen migraine en astma.

Haar passie voor de krachtsport heeft een ontwikkeling als liefhebber (en kenner) van wijn niet in de weg gestaan. Verder is ze amateur sterrenkundige met een telescoop op haar dakterras. Ze ziet daar "de ringen van Saturnus en de rare vlekken en strepen van Jupiter. Het is boeiend om na te denken over het heelal, het ontstaan en waar het heen gaat". Beschouwingen die ook op Bloeyendael van toepassing zouden kunnen zijn.

Haar hond bracht haar een jaar of zes

geleden naar Bloeyendael, ze woont met haar partner (een hondenfotograaf!) in de buurt. Met het schaamrood op de kaken bekend de nieuwe voorzitter dat ze het beest destijds los liet lopen! Ze sloot het park onmiddellijk in haar hart. "Zo bijzonder, met een aparte uitstraling. Alles groeit en bloeit er maar op los, toch voel je de regie die er achter zit". Via haar bedrijf maakte ze kennis met het fenomeen vrijwilligerswerk. En dat leidde weer tot geregelde activiteiten voor Park Bloeyendael. "Ik vind het werken samen met anderen zo mooi en zo fijn, het geeft energie. Als ik nu door het park loop, is het alsof het ook mijn park is".

Mirjam keek er van op dat ze vorig jaar december door Ton Rennen gepolst werd over het voorzitterschap. Ze houdt van het park maar heeft geen grote kennis van al wat er groeit en bloeit. Na enige bedenktijd ging de bal rollen, ze maakte kennis met de andere bestuursleden. Ze vonden elkaar en binnenkort is het dan zover. Mirjam wil vooral een procesbewaker zijn, er voor zorgen dat de gemaakte afspraken worden nagekomen. Dat er tijdig besluiten worden genomen als dat nodig is en vooral oog hebben voor de mensen die het allemaal mogelijk maken. En het park naar buiten uitdragen. Ze is geïnspireerd door het bijzondere van Bloeyendael. Een prachtig voorbeeld van 'burgerparticipatie'.

Jan Heijmans

Excursie eetbare planten

Er valt veel te eten in Bloeyendael, zo blijkt tijdens een wandeling door het park onder leiding van Christien Hidding. Het begint al bij het hek waar het daslook welig groeit en bloeit. Zowel het blad, de bloem, het zaad en de wortelbol kunnen geconsumeerd worden. Helaas is de plant beschermd, dus deze kennis komt ons niet erg van pas.

Aan de 11 deelnemers die zich op 7 mei vervoegen in het paviljoen, legt Christien – een trouwe vrijwilligster van de stichting – uit dat wild plukken zo oud is als de mensheid. De landbouw is van later datum. Volgens de zogenaamde vuilnisbelt-theorie zou de landbouw ontstaan zijn rondom menselijke nederzettingen waar de zaden van geconsumeerd graan, groente en fruit ontsproten. De gewoonte om kruiden, planten en bessen te verzamelen in de bossen

en wouden is in al die millennia blijven bestaan, en is in sommige landen nog springlevend.

Onder een blauwe hemel en steekende zon leren we op onze ronde dat veel bloemen van planten genuttigd kunnen worden en de sla kunnen versieren. Zoals de pinksterbloem, paardenbloem, meidoorn, koolzaad en fluitenkruid. Vooral in de lente zijn veel onderdelen van planten eetbaar. Soms als salade, zoals molsla (de jonge blaadjes van de paardenbloem) en weegbree, maar vaker als kruid, zoals look-zonderlook en hondsdrif.

Een bruikbare gids, die Christien ons aanraadt, is het boek *Eetbare wilde planten, 200 soorten herkennen en gebruiken* van de auteurs Fleischhauer, Guthmann en Spiegelberger.

Paul Brassé

Acties rondom overlast

Het bestuur ontving in mei een uitnodiging van de gemeente voor de eerste avondMAGIE. MAGIE staat voor Milieu Advies Groep groene Infrastructuur en Ecologie. Voor deze bijeenkomst waren vertegenwoordigers van Utrechtse parken uitgenodigd om te praten over overlast in parken. Vanuit ons park namen drie vrijwilligers aan de bijeenkomst deel.

Ton Rennen presenteerde de resultaten van de studiemiddag die stichting Bloeyendael in oktober vorig jaar over dit onderwerp organiseerde.

Oplossingen

Na de presentatie gingen we uiteen in twee groepen om dieper in te gaan op mogelijke oplossingen. Een greep uit de voorstellen:

- het uitsteken van planten en bloemen: ontwikkel een taallose/visuele flyer waarop het effect is aangegeven van het uitsteken van planten voor eigen gebruik;
- overlast door loslopende honden: twee weken gericht véél handhaven. Deze strategie wordt met Handhaving besproken;
- zwerfafval: spreek mensen op een positieve manier aan, maak ze betrokken bij het park.

Proef met gastheren en -vrouwen

De gemeente gaat met een deel van deze punten aan de slag en koppelt dit terug naar de parken. Vanuit onze stichting heeft een werkgroep zich gebogen over het aanpakken van de diverse soorten van overlast in ons park. Deze zomer gaan we proefdraaien met enkele maatregelen. We beginnen met vrijwilligers die gaan optreden als gastheer/ gastvrouw. Zij gaan met bezoekers in ge-

WAAROM HONDEN AAN DE LIJN?

Een loslopende hond kan:

- Andere wandelaars (met kinderen) afschrikken
- Dieren en wild opjagen en verwonden
- Op de grond broedende vogels verstoren en verjagen
- Planten en struiken beschadigen
- Gatens maken: gevaar voor verzwakte enkels tijdens hooien, en voor paarden die bij hooien worden ingezet
- Dode en besmette dieren oppakken: gevaar voor hondsdoelheid
- Door hondenpoep de hondenziekte "Parvo" overbrengen

sprek, delen informatie uit en spreken eventuele 'overtreders' aan. Op basis van deze ervaringen bepalen we of er nog iets aan de aanpak gewijzigd moet worden. Na de zomer wordt besloten welke andere (flankerende) maatregelen genomen moeten worden.

Hellen Basari

Kano-overstapplaats

Bij het verschijnen van dit artikel wordt de laatste hand gelegd aan een kano-overstapplaats, die het kanovaarders gemakkelijk maakt om vanuit de Biltse Grift verder te varen naar Rijsweerd en uiteindelijk de Kromme Rijn. Het is het resultaat van een initiatief dat de stichting twee jaar geleden nam.

Van idee naar plan

Kanovaarders die via de Ridderschapsvaart en de Biltse Grift park Bloeyendael bereiken, konden niet verder, tenzij ze ter hoogte van de fietsbrug de rietkraag in stuurden, de oever beklommen, hun vaartuig uit het water haalden en dat vervolgens weer te water lieten in de Rijnweerdse Wetering achter de duiker. Dat leidt tot beschadiging van de oever en de begroeiing, en brengt verstoring op een plek waar enkele jaren geleden nog de kleine karekiet verbleef. Twee jaar geleden hebben we de gemeente benaderd met het plan om op die plek twee steigers aan te leggen om de overstap gemakkelijk te maken en te reguleren. In het najaar begrootte de gemeente de kosten van het plan op 35 duizend euro, o.a. vanwege de hoge eisen aan duurzaamheid en veiligheid, en de kosten van het heien.

Van steiger naar vlonder

Er leek er een goedkopere oplossing voorhanden waarvoor geen heiwerk nodig zou zijn: vlonders in plaats van steigers. Begin 2015 dienden we een nieuw voorstel in. Het duurde vervolgens nog ruim een jaar voordat de definitieve tekeningen gereed waren, vergunningen waren afgegeven en het geld beschikbaar was gesteld. Onlangs werd het groene licht gegeven en werd met de aanleg van de vlonder begonnen.

We hopen dat we nu meer kanovaarders kunnen verwelkomen, die vanaf het water het natuurschoon in heel Bloeyendael kunnen bewonderen.

Paul Brassé

Eieren in de broedhoop

Pasen was al een week voorbij, toen we tijdens het herstellen van de slangenbroedhoop de resten van 17 ring-slang-eieren vonden. Dat was de eerste keer sinds 2009, toen we begonnen met de aanleg van twee hopen. De vrijwilligers werden in de pauze getraakteerd op beschuit met muisjes. Onze jarenlange inspanningen zijn beloond! We hebben nu goede hoop dat we vaker bewijzen zullen aantreffen van de aanwezigheid van ringslangen. Mocht u ringslangen tegenkomen in het park, dan ontvangen we graag een melding, als het kan met foto of video, op info@bloeyendael.nl.

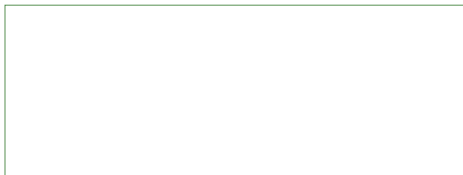
Werving

Vanwege het heel geleidelijk teruglopen van het aantal donateurs, door verhuizing of overlijden, heeft het bestuur besloten een flyer te laten verspreiden in de buurten en wijken die 'op een steenworp afstand' van het park liggen. Inmiddels hebben zich al 20 nieuwe **donateurs** gemeld. Ook onze pool van **vrijwilligers** kan nieuw bloed gebruiken. Men kan zich aanmelden via info@bloeyendael.nl

ACTIVITEITEN ZOMER EN HERFST 2016

ACTIVITEIT	DATUM	TIJD
Open huis en heemtuin	Dinsdag 5 juli	12.00 – 14.00
Zomerhooien	Zaterdag 9 juli	10.00 – 16.00
Zomeravondhooien	Di-Wo-Do 12-14 juli	19.00 – 21.00
Zomerhooien	Zaterdag 16 juli	10.00 – 16.00
Afhalen graanakker	Zaterdag 13 augustus	10.00 – 16.00
Open zondag	Zondag 14 augustus	13.00 – 17.00
Open huis en heemtuin	Dinsdag 6 september	12.00 – 14.00
Open zondag	Zondag 11 september	13.00 – 17.00
Nazomerhooien	Zaterdag 17 september	10.00 – 16.00
Nazomerhooien	Zaterdag 24 september	10.00 – 16.00
Nazomerhooien	Zaterdag 1 oktober*	10.00 – 16.00
Open huis en heemtuin	Dinsdag 4 oktober	12.00 – 14.00
Bladharken	Zaterdag 12 november	10.00 – 16.00
Bladharken	Zaterdag 19 november	10.00 – 16.00

* (reserve)

Stichting Bloeyendael
Archimedeslaan 1
3584 BA Utrecht

www.bloeyendael.nl

NL74 INGB 0003 4466 50

Tel. 06 4500 5700